

REPRESALIAT: MIQUEL MUSTÉ I SENTÍS

En Miquel Musté i Sentís va néixer a Esparreguera el 6 de març de 1892 i morí l'any 1942 a Bourges¹. Fill de Domènec Musté Ferré i de Josefa Sentís Castanera. Es casà amb Carme Jornet Montaña i tingué dues filles, la Paquita² i la Rosa Musté. Vivia al c/ Sant Antoni, núm. 48 d'Esparreguera.

En Miquel Musté fou un petit empresari de la indústria tèxtil esparreguerina.³Tenia dos telers senzills ubicats al carrer Antoni Sedó, 2 (actualment carrer Gran,2). A la imatge següent⁴ es pot veure en Miquel Musté al despatx on tenia els telers.

Al llibre *Costa Amunt* de Joan Ferrer Saiol⁵, se'l menciona com un activista d'Esparreguera a començaments de segle xx. Diu així:

De sindicalismes ni se'n parlava –referint-se a Esparreguera–, en els dies de la meva juvenesa. Jo ja sentia el problema, però un amic que tenia, m'abandonà per altres cabòries. Tractant de fer foc nou, un tal Musté,

¹ Segons consta al Registres des Actes de Décès. Ville de Bourges.

² La Paquita es casà amb el Josep Anguera –empresonat– i ambdós foren represaliats.

³ Segons el certificat signat l'any 1949 per l'alcalde Lluís Masferrer.

⁴ Fotografia cedida per Carme Juampere Musté.

⁵ FERRER I FARRIOL, J.: *Costa Amunt*. Choisy-le-Roi, Gòndoles, 1975.

comunista⁶, em llevava la "parròquia" de jovenets prevista; em costava de fer el grupet, la mar i arenes.

A Esparreguera no hi van haver eleccions municipals el 12 d'abril de 1931 ja que només es va presentar una sola candidatura. La Llei electoral de 1907 permetia no passar per les urnes, si es donava aquesta situació. Aquest sistema havia permès que els cacics controlessin la vida política local. Cal dir que un 44% dels regidors escollits a Catalunya en aquestes eleccions ho foren per aquesta via⁷. És així com el 16 d'abril de 1931 hi ha un nou alcalde conservador, el Sr. Llorenç Domènec i Selva, el primer alcalde de la República⁸.

Segons el decret del 8 de maig de 1931 del govern de Madrid es convocaren noves eleccions municipals en aquelles poblacions que a les eleccions del 12 d'abril del mateix any s'havia presentat una sola candidatura⁹. A Esparreguera, el dia 5 de juny de 1931, es nomena batlle, el republicà Salvador Cortada Mir, pagès de professió, per nou vots d'un total dels 13 consellers elegits en les eleccions celebrades el 31 de maig de 1931. Aquest, el 8 de juny de l'any 1933, queda suspès en el seu càrrec¹⁰ per l'ordre de Governació de la Generalitat de Catalunya i és substituït per Miquel Galceran i Jorba.

El 14 de gener de 1934 se celebraren eleccions municipals i l'opció popular fou per l'alcalde conservador Antoni Puig i Marcet --de la Coalició Republicana, formada per membres del Partit Radical i de la Lliga, que comandà el nou consistori des de l'1 de febrer de 1934.

En Miquel Musté pertanyia a la Unió de Rabassaires, formava part del consistori a l'any 1934, en produir-se els Fets d'Octubre, com a persona integrant de la minoria d'Esquerra Republicana. A Esparreguera, el fets d'octubre tingueren especial incidència.

---

⁶ Així ho menciona en Joan Ferrer en aquells anys, tot i que sabem a través dels documents que posteriorment estarà afiliat a ERC i serà membre de la Unió de Rabassaires.

⁷ SOLER BECERRO, Raimon, *Les eleccions municipals de 1934 a la Segarra [dins de Miscel·lània Cerverina 22 (2012-2013) 85-124]*, pàg.91.

<http://www.raco.cat/index.php/MiscellaniaCerverina/article/viewFile/270366/372001> [data de consulta, 05 de febrer de 2016]

⁸Llordella, Joana, "Eleccions municipals (1929-2003)", *La Veu, revista del col·lectiu esparreguerí de recerques*. Abril 2003, número 46.

⁹ A Esparreguera li corresponien 13 regidors segons l'Ordre emesa pel Ministeri de Governació que rebé l'Ajuntament d'Esparreguera el 15 de març de 1931 --el 1929 la vila tenia 5084 habitants, i la població censal es dividia en dos districtes, un amb 6 regidors i l'altre amb 7--.

¹⁰ La mort del sindicalista Dámaso Hinojosa per un cop de culata del fusell d'un guàrdia civil, conseqüència que l'alcalde Cortada hagués denunciat a Governació de Barcelona que, a Esparreguera hi havia armes i gent preparada per a la revolució, cosa que provocà l'escorcoll de la CNT per part d'un escamot de 25 o 30 guàrdies civils, provoquen la seva substitució. Si voleu ampliar la informació, vegeu PUIG, Josep: "La Veu", núm. 22, Esparreguera, abril 1999.

Els Fets d'Octubre

L'entrada de tres ministres de la CEDA al govern presidit pel conservador Alejandro Lerroux féu esclatar una vaga general, tal i com havien amenaçat les forces d'esquerra. El dia 6 d'octubre, la vaga és total a Catalunya. El president de la Generalitat, Lluís Companys, al vespre, proclamà la República Catalana dins de l'Estat Federal Ibèric. El general Batet, obeint ordres del govern de Madrid, que declarà l'estat de guerra, va procedir a la detenció del govern de la Generalitat. Aleshores, sortiren escamots armats de diferents viles –una d'elles fou Esparreguera–. Aquest fet suposà l'empresonament del govern de la Generalitat i la suspensió de l'Estatut d'Autonomia.

Durant el matí, en alguns pobles es proclama la República Catalana, socialista o el comunisme llibertari. Esparreguera també participà en aquesta parcel·la de la història. El 5 d'octubre es constituí el Comitè Revolucionari. Aquests fets queden detallats a l'acta del dia 13 d'octubre de 1934, redactats pel secretari del consistori, presidit per Antoni Puig:

A les 18:30 del 5 d'aquest mes es presentaren al despatx de l'Alcaldia, en el qual jo estava reunit amb els Consellers de la majoria, senyors Joan Navarro, Pere Ollé i el secretari de l'Ajuntament, els cinc individus que formen la minoria "d'Esquerra Catalana", senyors Miquel Galceran, **Miquel Musté**, Joan Canals, Feliu Jorba i Bonifaci Bros, acompanyats d'altres cinc individus, senyors Joan Jordà i Bonastre, Enric Jorba i Soler, Joan Castellví i Molins, Rafael Giné i Aguiló i Magí Sardà i Castellet, alguns d'ells afiliats a la CNT (Confederació Nacional del Treball), els quals per veu del Conseller Miquel Galceran exposaren: "que tenien llurs vides compromeses en els greus moments en què Catalunya es troba, per la qual cosa, i essent ben definit, que la majoria de l'Ajuntament no està pas identificada en el pensar del partit governamental de Catalunya, reclamaven el control de la Casa Consistorial en el referent a l'ordre i govern de la població". Els acompanyaven, els parlamentaris, gran nombre de manifestants que s'estacionaren a l'escala d'accés a la Casa Consistorial i davant la Plaça de l'Ajuntament, en vista de la qual cosa, i calculant l'alcaldia que, en cas d'interessar la mobilització de la força pública del lloc d'aquesta vila o resistir-se a la imposició dels revoltosos, equivaldria a haver de lamentar grans successos com els que hem de deplorar, manifestà als esmentats parlamentaris que per tal de poder fer entrega en forma legal de l'Ajuntament necessitava unes hores per ultimar alguns detalls relacionats amb la seva administració, a la qual cosa expressaren els revoltosos, no interessar-los, de moment, la part administrativa i autoritzant a l'alcalde, per a poder continuar al seu càrrec la dita administració.

Des d'aquest moment i fins a la capitulació del Govern de la Generalitat, els revolucionaris es dedicaren a tota classe d'excessos i abusos tals com: organització de rondes i guàrdies armades; recolliment de l'armament dels particulars; incautació dels serveis telegràfic i telefònic; coaccions a empleats municipals; pertorbació de l'ordre públic; requisament d'automòbils per al seu ús; incautació del distribuïdor d'essència de la Vídua d'Ignasi Ventura; apropiació del segell de l'Alcaldia; hissament de les banderes socialista i federal, etcètera.

A les sis del matí del diumenge, dia 7, després de la rendició, el sergent de la Guàrdia Civil d'aquesta vila reintegrà aquest alcalde les funcions usurpades pels revoltosos, quedant provisionalment restablert l'ordre públic.

Aquests fets també són relatats per *La Vanguardia* del dia 25 de gener de 1935, en una notícia sobre el Consell de Guerra contra els revoltats:

(...) de Esparraguera, el cual está también dividido en dos, por cuanto parte de los procesados lo están también en una causa que sigue aparte el juez comandante señor Raduá. Este primer subgrupo se apoderó de la central telefónica, impidiendo a la Guardia Civil de dicho puesto que comunicara con sus superiores. Además, se apoderó de un depósito de petróleo y bencina, requisando todas las armas de guerra que había en el pueblo y marchando, junto con los restantes de este grupo, a Barcelona, con el fin de auxiliar a los rebeldes.

A "La Vanguardia" del dia 31 d'octubre de 1935, en una notícia sobre el Consell de Guerra a un grup d'esperreguerins, hi llegim més detalls sobre els fets succeïts a Esparraguera:

Después salieron al balcón izando la bandera nacional, y más tarde unas señoritas izaron también la bandera catalana con la estrella solitaria, proclamando los procesados el «Estat Català». También unos jóvenes intentaron colocar una bandera roja. Uno de los procesados salió al balcón y dirigió la palabra al pueblo, diciendo que el que no estuviera conforme con los actos que se realizaban, que se retirara. Luego publicaron un pregón ordenando la recogida de armas a los que no fueran somatenistas.

El procesado Miguel Galcerán Jorba explicó los hechos y dijo que la bandera roja fue colocada por unos individuos a los que el Somatén tuvo que expulsar, con alguna resistencia por parte de aquellos.

El poste fue requisado, para evitar que se registraran actos de sabotaje. Explicó algunos detalles más, y seguidamente declararon Juan Cañáis y Fernando Sisteró, coincidiendo en las declaraciones hechas por su compañero.

Desfilaron los testigos José Borrás, Félix Pons, Antonio Rafa, Ramón Argelaguet y Jaime Vives.

Según parece, los cinco procesados primeros constituían un comité revolucionario desde el 14 de abril de 1931, para los cuales el fiscal solicitaba seis años de prisión; para los cuatro siguientes, cinco años, y tres años para los tres restantes.

Tal i com hem copsat a les actes de l'Ajuntament, el moviment fracassà, i la rendició de la Generalitat comportà l'empresonament del President Companys i del seu govern.

Com hem llegit a la transcripció de l'acta de l'Ajuntament d'Esparraguera, el diumenge dia 7, després de la rendició, el sergent de la Guàrdia Civil restablí

l'Ajuntament presidit per Antoni Puig. Aquest mateix dia es va formar una guàrdia ciutadana, amb l'autorització del Cap de la Guàrdia Civil de Terrassa, "per a la defensa del poble a la qual col·laborà desinteressadament un gran nombre de veïns". Destacaríem que l'Ajuntament, posteriorment, rebrà un ajut econòmic de les empreses Sedó (1300 ptes.) i J. Montaner (200 ptes.) "amb la finalitat de sufragar les despeses ocasionades pels Fets d'Octubre a casa nostra" ¹¹. Aquesta és una prova evident del lligam entre els empresaris esparreguerins i el govern local del moment.

El 14 de novembre, els consellers revoltats són substituïts per nous consellers provisionals. Així, a l'Acta de l'Ajuntament del dia 18 d'octubre hi consta que *els senyors de la minoria d'Esquerra Republicana de Catalunya, no hi són perquè en aquesta data, segons ha comunicat el senyor Comandant de les Forces de la Guàrdia Civil d'aquesta vila, han quedat a disposició de l'autoritat militar en qualitat de detinguts*.

De seguida, seguint la tònica del país, començà la repressió. A Esparreguera s'empresonaren trenta persones a la presó cel·lular i als vaixells Uruguay, Argentina i al Ciudad de Cádiz. Se'ls acusa de rebel·lió militar i d'auxili a la rebel·lió. De fet, podem parlar de dos tipus d'acusació, segons el grau de participació.

Així ho podem llegir a "La Vanguardia del dia 25 de gener de 1935":

Para los primeros pide la pena de doce años y un día de reclusión temporal, por considerarlos autores de un delito consumado de auxilio a la rebelión. Para los restantes seis meses y un día de prisión menor, ya que el auxilio a la rebelión está en el grado de tentativa y cuando fueron detenidos no habían disparado un solo tiro ni se habían puesto en comunicación con los rebeldes.

Segons el document consultat ¹², d'Esparreguera, es processaren Enric Jorba, de la Colònia Sedó, –dels Sindicats d'Oposició¹³, amb un any de presó a la presó cel·lular–, en Fèlix Jorba Domènech –de l'Ateneu d'Esparreguera/ERC i conseller municipal, que fou condemnat a un any i vuit mesos al vaixell presó Argentina–, en Joan Jordà –Sindicats d'oposició, condemnat a un any de presó cel·lular–, en Conrat Llacuna Serra –condemnat a sis mesos de presó i un dia al vaixell presó Ciudad de Cádiz–, en **Miquel Musté Sentís** –ERC/conseller municipal, condemnat a sis mesos i un dia al vaixell presó Uruguay–, Benet

---

¹¹ Acta Municipal del 13 d'octubre 1934 (AME).

¹² López Esteve, Manel: *Els fets del 6 d'octubre de 1934*. Annex II. Relació de detinguts i empresonats per la insurrecció d'octubre entre octubre de 1934 i gener de 1935. www.editorialbase.cat/fitxers/FetsOctubre_Annex2.pdf [data de consulta, 9 de maig de 2014].

¹³ Organització sindical escindida de la CNT pel març del 1933, després del ple de sindicats confederals de Catalunya celebrat a Barcelona.

L'escissió es produí arran de la radicalització de les posicions entre els dirigents de la FAI, que gradualment en 1932-33 passaren a dirigir la Confederació Regional del Treball de Catalunya, i els líders sindicalistes signants del manifest dels Trenta. GEC.

Noguera Sallent –empresonat al vaixell presó Ciudad de Cádiz–, Magí Sardà Castellet, regidor –condemnat a sis mesos de presó i un dia al vaixell presó Ciudad de Cádiz–, Ferran Cisteró –condemnat a presó cel·lular set mesos–, l'obrer tèxtil, Jaume Vila Galceran –processat i enviat al vaixell presó Uruguay–, en Martí Descàrrega – amb una pena de set mesos a la presó cel·lular–, en Josep Biquets Estruch – obrer tèxtil de la colònia Sedó, condemnat al vaixell presó Argentina–, Bonifaci Bros Castellví –de l'Ateneu d'Esparreguera/ERC i conseller municipal, condemnat a un any i sis mesos al vaixell presó Argentina–, Jaume Busquets Llopart – empresonat al vaixell presó Uruguay–, Tomàs Castanyera Casallí –processat i empresonat al vaixell presó Ciudad de Cádiz–, l'Antoni Costa Batlla –empresonat al vaixell presó Ciudad de Cádiz–, Salvador Farriols Costa –al vaixell presó Argentina–, Antoni García Martín –empresonat al vaixell presó Ciudad de Cádiz i al vaixell presó Uruguay, la causa va ser sobreseguda–, l'Antoni Garcia Pedrero –processat al vaixell presó Uruguay–, Sebastià González Bofarull –de les JEREC, processat al vaixell presó Ciudad de Cádiz–. Aquesta informació la podem trobar també al diari "La Vanguardia" del dia 31 d'octubre de 1935.

LOS SUCESOS DE OCTUBRE

La causa llamada de los "rabassaires" vista en consejo de guerra

215 ACUSADOS DE REBELION MILITAR OTRO CONSEJO DE GUERRA CONTRA UN TENIENTE

PRECAUCIONES EN LA CAUSAL. Ayer por la mañana empezó en el salón de actos de la Prisión Celular el Consejo de guerra de plaza que ha de ver y fallar la causa instruida por el juez permanente, comandante de caballería don José Urrutia Huerta, contra 215 «rabassaires», acusados del delito de rebelión militar.

Por la autoridad se habían adoptado grandes precauciones en los alrededores de la cárcel, formándose rondas por fuerzas montadas de la Guardia civil y de Seguridad. En el patio de entrada de la cárcel se notaba también la presencia de numerosas parejas de guardias de Asalto en previsión de que pudieran ocurrir incidentes entre las numerosas personas, en su mayoría mujeres, que deseaban asistir a la vista de la mencionada causa.

CONSTITUCION DEL TRIBUNAL. Cerca de las diez de la mañana se presentaron en la prisión los militares que debían formar el Tribunal y los defensores que debían firmar de veinte, estaban encargados de la defensa de los 215 procesados en esta causa. A las 11 hrs., el presidente del Tribunal, teniente coronel don Joaquín Coll, dió la voz de audiencia pública, y seguidamente entraron en el salón donde había de celebrarse el Consejo unas cuarenta personas, en su mayoría mujeres, y los periodistas.

Formaban el Tribunal el comandante del teniente coronel señor Coll, los vocales capitanes señores Ayla, Correa, Conca, Valcázar, Alvarez, y vocales suplentes los capitanes señores Ruiz y Coll. Actuó de vocal ponente el teniente auditor de segunda don José M. Coloma, y de fiscal jurisdiccional don Francisco Corbella. Los defensores, en número de veinte, y cuyos nombres hemos citado en anteriores ediciones, se situaron a la izquierda del Tribunal; fiscal a la derecha, y detrás de éste los periodistas, a los que se habían reservado mesas al efecto.

EL APUNTAMIENTO. El juez instructor de la causa, comandante de caballería don José Urrutia Huerta, procedió seguidamente a la lectura del apuntamiento. Se relata en el mismo la proclamación del «Estat Catalá» dentro de la República federal española, hecha el 6 de octubre de 1934, en el balcón del Palacio de la Generalidad por el señor Companys, y ante la gravedad de la situación el Gobierno español decretó estado de guerra en todo el territorio de la República. A partir de este momento, las fuerzas del Ejército fueron hostilizadas por individuos del Somatén y desde los centros afiliados a la «Guerra Catalana».

Se da cuenta también en el apuntamiento, de que fue redactada desde la consellería de Gobernación, por orden del señor Dencás, una nota en la que se pedía a los ciudadanos de las poblaciones cercanas a Barcelona que sirvieran a la capital, como así lo hicieron algunos vecinos de Badalona, Sabadell, Llinás del Val, Eस्पarraguera, Teyá y San Quirico. Los cuales, al llegar a Barcelona, fueron detenidos por fuerzas de la Guardia civil. Consta en el apuntamiento que durante todo el día y en la madrugada del 7, fueron detenidos numerosos individuos que trabajaban a pie o en automóviles, que habían sido requisados por las calles de la ciudad. También consta en el apuntamiento que fue aprehendido el automóvil del jefe de los Somatenes, en el que se encontraron dos cajas llenas de bombas, que también fueron aprehendidos dos autocars en los que los hoy procesados se trasladaron a Barcelona, encontrándose numerosas armas.

ron a Barcelona en el automóvil del concejal del Ayuntamiento de dicho pueblo, señor Estarç. Los de San Quirico y Castellá coincidieron en declarar que asistieron a una manifestación que se efectuó en Sabadell, y que luego fueron invitados a asistir a otra que debía celebrarse en Barcelona, invitación que aceptaron en el acto, y montando en los autocars que habían utilizado se trasladaron a nuestra ciudad, donde fueron detenidos. El mayor grupo correspondió a los de Sabadell. Algunos de los procesados declararon que vinieron a Barcelona por curiosidad, y que otros individuos, que ellos creían que eran del Somatén, llevaban las armas y luego desaparecieron.

Otros procesados declararon que habían sido obligados a montar en los autobuses por la fuerza, negando que en ellos hubiese armas de ninguna clase, añadiendo que, de haberlas visto, se hubieran negado a hacer dicho viaje. Figura en el apuntamiento la curiosa declaración del procesado Enrique Riquelme García, que declaró que el día de autos surtía un fuerte dolor de muelas, y para aliviarlo se empapó la boca con algodón impregnado de alcohol, custodiado ello un fuerte desvanecimiento, y al recobrar la razón se encontró en el cuartel de la Guardia civil. Se destaca de las demás declaraciones de la declaración de uno de los autocars, llamado Miguel Oliver, quien dijo que poseía dos de los mencionados vehículos, por destinados a la industria del transporte, pero que el día 6 de octubre desmontó los radiadores de los mismos para evitar que fuesen requisados. Que se prepararon en su casa unos individuos, los cuales, bajo amenaza, le obligaron a que condujera un autocar de los destinados al servicio público que existen en Sabadell. Manifestó que no llevaba armas.

En el apuntamiento figuran las declaraciones del capitán de la Guardia civil don José Negrete, del sargento José Feneque, del cabo Enrique Díaz Pausa y de los guardias que procedieron a la detención de los procesados. Figuran también las declaraciones del capitán de infantería retirado don Enrique López del Pecho y del teniente de la Guardia civil don Blas Morán, que colaboraron a la detención de algunos de los procesados. Urdía a la causa instruida por el comandante Urrutia, figura la que instruyó el comandante don Antonio Radá, por los sucesos acaecidos en Esparraguera el 6 de octubre. También figuran en el apuntamiento las declaraciones del entonces alcalde de Sabadell y de otros testigos solicitados por la defensa, que coinciden en declarar que el estado de guerra en dicha población no fue proclamado hasta el día 7, a las 9 hrs. de la mañana.

CONCLUSIONES PROVISIONALES. Termina el apuntamiento con las conclusiones provisionales hechas por el fiscal militar, que solicita para los procesados las penas de prisión mayor y prisión correccional, que oscilan entre uno y quince años. A petición del fiscal, y con la protesta de los defensores, el juez de instrucción da lectura a las conclusiones provisionales de la absolución para la defensa, que solicitan todas la absolución para sus patrocinados. SUSPENSIÓN. A la una y media de la tarde, el presidente del Tribunal, teniente coronel don Coll Fuster, suspende la vista de la causa para continuar a las cuatro de la tarde, con el interrogatorio de los procesados. POR LA TARDE. A las cuatro de la tarde se reunió el consejo de guerra contra los «rabassaires». A causa de la puntualidad con que empezó la sesión, faltaban todavía por llegar algunos señores letrados defensores, los cuales asistieron sucesivamente, tomando asiento en sus escaños. Se reanuda la prueba documental solicitada por el fiscal, señor Corbella, y se procedió a la lectura de la declaración del procesado Francisco Masayo Linares, quien, tras ser coronado con el «Estat de la Humanitat» en la población donde

reside y si llegó a nuestra ciudad fué con el exclusivo objeto de hacer una información. Terminada la prueba documental, los defensores acusaron a los mismos «rabassaires» y unificadas, que les dirija el letrado señor Joaquín. Este señor seguidamente interesa sea leída la declaración de los procesados Antonio Parramon Duch y Francisco Agell Canalá. Antonio Parramon es dueño del Café de la Marina, de la Barceloneta, y manifiesta que en la noche del 6 de octubre concurren en su café los habituales parroquianos, y a eso de las once irrumpieron en el local unos individuos, acompañados de unos guardias de asalto, los cuales obligaron a desalojar el establecimiento. Confirma dicha declaración el testigo Francisco Agell Canalá, quien, según manifiesta, se hallaba aquella noche en el Café de la Marina, del que se ausentó concurrente. El defensor, capitán señor Lefort, pide sea leída la declaración de Hermenegildo Ventura, de Esparraguera. A petición del mismo señor es leída la declaración prestada por Pablo Montserrat, también de Esparraguera.

INTERROGATORIO DE LOS PROCESADOS. Una vez terminada la prueba documental, se prosiguió el interrogatorio de los procesados. En primer lugar comparecen, llamados por el fiscal, señor Corbella, los procesados de Esparraguera, don Antonio Parramon Duch, don González, Agustín Jorba, Conrado Llacuna, Jaime Miró, Miguel Musté, Salvador Orriols, José Mans Font, Benito Nuquera y Manuel Sáncin los Santos. Casi todos ellos, a preguntas del fiscal, manifiestan que marcharon en autobuses a Barcelona con el exclusivo propósito de participar en una manifestación pacífica organizada con motivo de la proclamación de la República Federal por el Somatén y todos coinciden en manifestar que ignoraban que se hubiese proclamado el estado de guerra y que constituía delito la defensa de la Generalidad. También interrogan a los procesados los defensores respectivos, haciendo, asimismo, algunos vocales del Consejo. Luego son interrogados José Badá Durán y Jaime Blanch Matamala, vecinos de Teyá. Como existe alguna contradicción entre lo que manifiestan, a propuesta del fiscal se verifica un cargo entre ambos procesados.

También son interrogados el procesado Jesús Ronda Payaró, también de Teyá; Juan Batlle Sabater, José Cueto, Ubaldo Gerná, Alfonso de Guebara y Juan Escobar. Manifiestan que salieron de Castellá del Vallés en unos autobuses de servicio público y que para ello solicitaron el correspondiente impuesto del viaje; que luego tomaron unos autobuses que los transportaron a Barcelona, y que al llegar a esta capital, en vista de la situación, decidieron regresar a la población de procedencia, no pudiendo verificarlo por haber sido detenidos por la guardia civil. También son interrogados los procesados por los defensores y varios vocales del Tribunal. Después del interrogatorio de Barrolión Gellá, don Pedro Serra Tresserras, Jorge Corribas Sará, Jaime Vallmitjana Jordá, Miguel Ventura Calbo y Miguel Viñas Genesch.

En el transcurso de los interrogatorios, el letrado defensor señor Vellá, pide que sólo se pregunte a los procesados si se ratifican en las declaraciones prestadas ante el juez. El fiscal, señor Corbella, entiende que deben ser objeto de nuevo interrogatorio los procesados, ya que algunos de ellos se contradicen mutuamente en el caso concreto, considera el señor fiscal que debería ser leída íntegra la declaración, lo que supondría, desde luego, una dilatación de la sesión. En vista de ello, se continúa el mismo procedimiento seguido hasta el momento. Todos los procesados de Castellá del Vallés y Masayo Linares, quienes se coronaron con el «Estat de la Humanitat» en la población donde reside y al exclusivo objeto de participar

en una manifestación pacífica que, según oyeron decir, se había organizado en esta ciudad.

Seguidamente, son interrogados los procesados de Palausolitar, que son: Pedro Campañal Matfosa, Lorenzo Clararumit, Marcell Estañell y Antonio Puigadas Solas. Manifiestan que se dirigieron desde Palausolitar a Sabadell y que desde esta ciudad se trasladaron en autobuses hacia Barcelona, también con el propósito de manifestarse, si bien con carácter pacífico.

En el mismo sentido contesta a las preguntas del señor fiscal el procesado vecino de San Quirico de Tarrasa, José Clavel Humbert. Acto seguido se procede al interrogatorio de los procesados vecinos de Badalona. Son éstos: José Sosa Castelló, Felipe Baró, Pedro Borrás Soler, Domingo Calsafel, José Domínguez Abadía, José Esteve Herrero, Manuel y Ricardo Farról Domínech, Jaime Fradera, Francisco Grandos Némez, Juan Marsal Nibó, Juliá Mas Sánchez, Juan Mosquera Hoig, Ramón Mateu Elías, Mateo Oliver Giró, José Petró Martínez, Ramón Petró Martínez, Antonio Ribó Albiol, Ramón Sureda, Juan Sureda Reolós, José Solís Fernández y Mateo Carbonell Borrás. Este menor de edad.

Los procesados manifiestan, a preguntas del señor Corbella, que se enteraron de madrugada que en Barcelona se había proclamado la República Federal Española y que se trasladaron a Barcelona para celebrar la corteza de la noticia. Los procesados Juan Meseguer Hoig y Juan Marsal Nibó, que condujeron los autobuses en los que viajaban los otros procesados, coinciden en manifestar que fueron obligados de graves amenazas, por lo que no tuvieron otra alternativa que trasladarse a Barcelona conduciendo los coches de referencia.

A petición del fiscal, se suspende por cinco minutos la sesión, a fin de poder ordenar unos asuntos de trámite. Se reanuda el interrogatorio con el procesado Gabriel Sitá Vilardell. Manifiesta haber pertenecido a una «Banda» que trasladaba a Barcelona conduciendo los coches de referencia. Barcelona se temían disturbios promovidos por elementos extremistas, se dispuso a acudir a nuestra ciudad para colaborar con sus compañeros. Al llegar el camión ferreo al Hotel Ritz, descendió del mismo, provisto de un fusil visto en el interior de la «Banda» de la calle de Cortes, número 627, donde permaneció poco rato. Al ver que la situación no era la que él pensaba, se retiró al Centro, marchando a su casa «Badalona». Dice que luego estuvo unos días en el domicilio de un amigo suyo y que se entregó espontáneamente a la policía cuando ésta le buscaba, y que en otras ocasiones en que resultó útil su aparición. El defensor de este procesado, señor Thió y Ronda, le somete a un nuevo interrogatorio para aclarar algunos extremos.

Seguidamente, son interrogados los procesados que frecuentaban con asiduidad el Café de la Marina, sito en la «Calle Catalá» de la calle de Cortes, número 627, donde permaneció poco rato. Al ver que la situación no era la que él pensaba, se retiró al Centro, marchando a su casa «Badalona». Dice que luego estuvo unos días en el domicilio de un amigo suyo y que se entregó espontáneamente a la policía cuando ésta le buscaba, y que en otras ocasiones en que resultó útil su aparición. El defensor de este procesado, señor Thió y Ronda, le somete a un nuevo interrogatorio para aclarar algunos extremos. Seguidamente, son interrogados los procesados que frecuentaban con asiduidad el Café de la Marina, sito en la «Calle Catalá» de la calle de Cortes, número 627, donde permaneció poco rato. Al ver que la situación no era la que él pensaba, se retiró al Centro, marchando a su casa «Badalona». Dice que luego estuvo unos días en el domicilio de un amigo suyo y que se entregó espontáneamente a la policía cuando ésta le buscaba, y que en otras ocasiones en que resultó útil su aparición. El defensor de este procesado, señor Thió y Ronda, le somete a un nuevo interrogatorio para aclarar algunos extremos. Seguidamente, son interrogados los procesados que frecuentaban con asiduidad el Café de la Marina, sito en la «Calle Catalá» de la calle de Cortes, número 627, donde permaneció poco rato. Al ver que la situación no era la que él pensaba, se retiró al Centro, marchando a su casa «Badalona». Dice que luego estuvo unos días en el domicilio de un amigo suyo y que se entregó espontáneamente a la policía cuando ésta le buscaba, y que en otras ocasiones en que resultó útil su aparición. El defensor de este procesado, señor Thió y Ronda, le somete a un nuevo interrogatorio para aclarar algunos extremos.

Consejo de guerra contra un oficial. Ayer a las diez de la mañana, se efectuó en el salón de sesiones del edificio de Dependencias militares del Consejo de guerra de oficiales generales que vió y falló la causa instruida contra el teniente don Abilio Bragado Casallo, acusado del delito de insulto a superior y contra el honor militar.

Fredió el Tribunal, el general de la cuarta brigada de Artillería don Federico de Miguel Lacour, actuando de vocales el general de la séptima brigada de Infantería don Angel de San Pedro Aymar, coronel don Fermín Espallargas Barber, don José Llanas Quintilla, don Silverio Cabanias Valada y don Pedro Escalera Hasperud, y de vocales suplentes, el coronel don Cruzado Morecho y el teniente coronel don Rafael Janzeta Medina. Actuó de vocal ponente el auditor de brigada de la Auditoría de las fuerzas militares de Marruecos, don Federico Sosusan Pons, por incompetencia del juez de la División, don Ignacio Gira Siguá. Abierta la vista a la que asiste el procesado de uniforme, el juez Instructor de la causa ordenó al coronel don Angel Martínez Penabaz leyerá el apuntamiento, en el cual se expone que el procesado, que pertenecía el día de autos al regimiento de Cazadores de montaña número 6, de Badalona, fue llamado a un comandante de su regimiento el día 3 de enero del año pasado. El fiscal de la División comandante don Enrique de Querol pedía en sus conclusiones la pena de tres años y un día de prisión militar correccional con la accesoria de separación del servicio. Retira la acusación en lo que consideraba en sus conclusiones provisionales un delito contra el honor militar.

El defensor, capitán de la causa de Huelva número 25, don Francisco Cabestany García, con brillante informe pidió para su patrocinado la absolución, demostrando la no culpabilidad del mismo. Seguidamente el Consejo se dió por reunido y el Tribunal se retiró para deliberar. Según parece de un informe de la dependencias, imponiendo al procesado la pena de un año de prisión militar correccional y la separación subsiguiente del servicio de la Auditoría de la pena. No obstante la acusación no será firme hasta que la haya firmado el auditor de la División.

Señora!... sea Vd. oportunista, nuestra gran venta de SALDOS Y OCAIONES le ofrece centenares de artículos de última moda y excelente calidad, a PRECIOS RUINOSOS QUEDAN POCOS DIAS! Casa VILARDELL Via Layetana, 49 y 51 - Hospital, 36 y 38; Fontanilles, 17 y 19 - Avenida de la Rambla, 8 y Carmen, 22.

En la Vanguardia del 22 de gener de 1935 (pág. 13), apareix citat Miquel Musté com un dels processats per la causa anomenada "dels rabassaires" on foren condemnades 215 persones per participar en els Fets d'octubre de 1934.

Acta del Ple Municipal del 13 d'octubre de 1934, presidit per l'alcalde Antoni Puig, on es detallen els fets viscuts a la vila el 5 i 6 d'octubre de 1934. Aquí se cita en Miquel Musté, que formava part de la Minoria d'Esquerra catalana com a participant d'aquests fets.

31

Presidencia
Antoni Puig

 Consellers.
 Joan Novarro
 Lloç, Pius
 Francesc Omós
 Pere Ollé
 Francesc Subirana
 Josep Suñer
 Jaume Trase
 Josep Domènech
 Josep Omestres
 Joan Carajouana

 Secretari interí
 Joan Montfarió

A les vint-i-una del dia tretze d'octubre del mil nou-cents trenta-quatre, prèvia citació o requeriment del senyor Alcalde basada en l'estudi dels moments greus en que ens trobem, s'ha reunit la majoria de l'Ajuntament, en sessió extraordinària i en nombre de la totalitat dels senyors Consellers que componen la dita majoria, els noms dels quals són relacionats al marge.

Puntualment a l'hora esmentada al principi el senyor Alcalde ha declarat obert l'acte i ha disposat la lectura de l'acta de la sessió ordinària del dia quatre, que fou aprovada.

Abans de donar comens a la sessió ha fet constar el senyor Alcalde la seva satisfacció per quant durant el moviment revolucionari dels dies 5 i 6 d'aquest mes, no s'ha hagut de lamentar, pel que es refereix a aquesta vila, cap fet desagradat.

Tot seguit, i amb l'assentiment dels senyors presents ha enumerat, amb detall i ordenament, la forma i circumstàncies de com es produïren aci els fets, des de la vetlla del dia cinc, en que es constituí el Comitè Revolucionari, fins a l'estat present, en la següent forma:

" A les 18'30 del dia cinc d'aquest mes es presentaren al despatx de l'Alcaldia, en el qual jo estava reunit amb els Consellers de la majoria, senyors Joan Novarro i Pere Ollé i el Secretari de l'Ajuntament, els cinc individus que formen la minoria d'Esquerra Catalana, senyors Miquel Galceran, Miquel Musté, Joan Canals, Felipe Forba i Bonifaci Foras, acompanyats d'altres cinc individus, senyors Joan Jordà i Bonastre, Enric Forba i Soler, Joan Castellni Omolins, Rafael Giné i Aguiló i Magí Sardà i Castellet, alguns d'ells afiliats al Sindicat d'oposició a la C. N. E. (Confedera-

ció Provisional del Treball), els quals, per ven
del Conseller Omiquel Galceran, exposaren: "que tí-
niem llurs vides compromeses en els greus moments
en que Catalunya es troba, per la qual cosa, i
essent ben definit que la majoria de l'Ajunta-
ment no està pas identificada amb el pensament
del partit governamental de Catalunya, recla-
men el control de la Casa Consistorial en el
referent a l'ordre i govern de la població." A-
companyaven als parlamentaris gran nombre
de manifestants que s'entacionaren a l'Escalad-
eris a la Casa Consistorial i davant la Plana
de l'Ajuntament, en vista de la qual cosa, i calculant
l'Alcalde que, en cas d'intervenir la mobilització
de la força pública del Lloc d'aquesta
la o resistir-se a la imposició dels revoltors re-
quisaldria a haver de lamentar grans males
com els que hem de deplorar, manifesta als re-
presentats parlamentaris que per tal de poder fer
entrega en forma legal de l'Ajuntament neces-
sitava unes hores per a ultimor alguns de-
talls relacionats amb la seva administració, a
la qual cosa expressaren als revoltors, no in-
teressar-los, de moment, la part administrati-
va i autoritzant a l'Alcalde, per a poder con-
tinuar al seu càrrec la dita administració.

Des d'aquest moment i fins a la capitula-
ció del Govern de la Generalitat els revolucionaris
es dedicaren a tota classe d'excessos i divi-
sos tals com: organització de rondes i guàrdies
armades; recolliment de l'armament dels partici-
pans; inactivació dels serveis telefònic i telepò-
nic; coaccions a empleats municipals; pertorbació
de l'ordre públic; requisament d'automòbils per

Participació de Miquel Musté a la vida política durant la guerra

El 16 de febrer se celebren les eleccions generals que portaran a la victòria el Front d'Esquerres de Catalunya; com a conseqüència, es concedeix l'amnistia. El 22 de febrer del mateix any es retornen els càrrecs de consellers a tots aquells que havien estat empresonats pels Fets d'octubre.

A l'acta de l'Ajuntament del dia 24 de febrer de 1936, podem llegir la constitució del nou ajuntament, que serà regit per Miquel Galceran i comptarà amb Miquel Musté com a Conseller, entre d'altres:

(...) reposats en llurs càrrecs per Decret de l'Excm. Senyor Governador General-President de la Generalitat de Catalunya publicat al B.O. de dia 18 de mes que som, la totalitat de membres que componen l'Ajuntament d'aquesta vila.

(...) els quals formen part de l'Ajuntament d'elecció popular del 14 de gener del 1934.

Es produeix el cop d'estat del 17-19 de juliol de 1936, i l'exèrcit s'aixeca contra la República, la insurrecció fracassa a mig Espanya i comença la Guerra Civil.

A partir del juliol de 1936, els suplents de la llista esquerrana als quals s'afegiren d'altres elements designats per la Unió de Rabassaires i l'Ateneu d'Esparreguera –adherit a l'ERC–, substituïren els consellers de dretes cessats. Entre els designats per l'Ateneu, hi havia membres dels antics Sindicats d'Oposició com Enric Borràs, Demòfil Bargalló o Joan Jordà. Aquest últim s'integraria en el PSUC, essent el seu secretari, i un dels seus representants municipals a la reorganització municipal que es produí el 23 d'octubre.

El 23 d'octubre de 1936 es reuneixen a l'Ajuntament d'Esparreguera els ciutadans que havien d'integrar la nova corporació, 22 en total (7 consellers de la CNT, 7 d'ERC, 3 de la UR, 3 del PSUC i dos del POUM); és nomenat novament alcalde en Miquel Galceran.

El 17 de juny de 1938¹⁴, Miquel Musté actuà com alcalde accidental de la vila per tal de donar possessió als nous consellers nomenats per les diferents organitzacions sindicals i partits polítics, en substitució per la mobilització de les llesves de 1925 i 1926. En aquesta sessió fou nomenat alcalde Agustí Jorba Alert d'ERC.

Com podem veure, en totes les corporacions municipals de la República hi figura en Miquel Musté, o bé ocupant càrrecs (com a representant de la Unió de Rabassaires) o bé a l'oposició. Així formava part del consistori del govern presidit per l'alcalde Salvador Cortada, a l'any 1933. Més endavant va ser

---

¹⁴ Actes municipals (AME).

Conseller d'agricultura, formà part de la comissió de Foment o de la comissió de Govern –alcalde segon–, ens els diferents ajuntaments d'esquerra.

L'exili

En finalitzar la guerra, en Miquel Musté s'exilià a França. Gràcies als nostres informants, hem tingut l'oportunitat de llegir algunes de les cartes que aquest envià a la seva família que restava a Esparreguera. Així, en una carta escrita el dia 27 de gener de 1939, des del Camp du Pignè, a Bram (és una població del Departament d'Aude, situada al Languedoc-Roussillon), escriu a la seva esposa, Carme Jornet, que aleshores treballava en una fàbrica de Monistrol de Montserrat –la seva filla Paquita estava pendent d'entrar a treballar a la fàbrica Montaner, on podem deduir que, en arribar a França, va poder treballar com agricultor, com molts exiliats esparreguerins¹⁵, però en aquest moment no sabia si podria resistir la temperatura i continuar en aquest treball. Treballava de pagès però en un indret fix, sinó que s'anava desplaçant segons les ofertes.

En aquesta carta ens conta que arribà al Camp du Pignè el dia 24 de gener de 1939, però no sap quin serà el seu futur. En Miquel parla de les dificultats de rebre el correu i els demana: " Así que cuando recibáis esta carta me contestáis enseguida. Ustedes sabrán de mi pero hay peligro que no sepa de ustedes".

Deduïm que la família, a Esparreguera estava intentant de vendre els telers de la seva petita empresa, situada al C/Gran núm. 2, ja que necessitaven diners per sobreviure¹⁶.

Població on va treballar en Musté l'anv 1940

El 5 de desembre de 1939, escriu una altra carta des de Tranchevilliers, de la "Commune de Marcilly la Campagne, proper al Canal de la Mànega, prop d'Anglaterra. Allí també treballa amb un contracte i veiem que la família d'aquí no ho està passant massa bé ja que el pare està malalt. Malgrat tot, ell desitja

¹⁵ Així, ho podem llegir al llibre de l'Antònia Galceran "Un camí fràgil" o a la biografia de l'Agustí Jorba i el Miquel Galceran, incloses en aquest projecte.

¹⁶ Fotografia extreta de :

https://www.google.es/search?q=tranchevilliers&biw=1024&bih=635&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0CAYQ_AUoAWoVChMI58CMw_icyQIVxDgaCh3sWg_O#tbm=isch&q=Saint+Germain+des+Bois+Cher&imgsrc=F1X07_3mdTNqbM%3A (data de consulta, 19/11/2015)

poder tornar; pregunta pels amics i familiars dels que estan a l'exili amb ell, li preocupa si els bitllets que tenen al Banc d'Espanya seran vàlids.

L'1 de gener de 1940 torna a escriure a la família i els comunica que el mes de febrer es podran retrobar.

El 13 de gener de 1940, envia una carta autoritzant la venda de la seva fàbrica de teixits de cotó, situada al c/ del Bruc, núm. 22, a la dona i a la seva mare. Aleshores l'esposa tenia 44 anys, la mare 70 i ell 40.

Continuant amb el periple per França, envia una carta a la seva esposa el 29 de març de 1940, des de Saint Germain des Bois¹⁷, al Departament de Cher, on menciona la població on va treballar anteriorment, que era Allier, al poble de Abrest (Auvernia), però que havia aconseguir el permís de marxar perquè no s'hi trobava bé (aleshores guanyava en francs l'equivalent a 300 PTA).

En aquesta ocasió parla del seu oncle Victoriano, exiliat també a França, de qui sabia que vivia en una casa prop de Bourges, però que, malgrat que hi va anar diverses vegades, no el va trobar mai. Sembla que les coses li anaven millor¹⁸:

Digueu al Serafí Sastre que si té aquell vestit de vellut, que jo l'he de menester, que el fer, li puc pagar de sobres, i ara ho deveu *sapiguer* que es poden fer enviaments *d'Espanya* cap a França i de França cap a *Espanya*. Li dieu que tinc per pagar-li.

---

¹⁷ Fotografia extreta de :

https://www.google.es/search?q=tranchevilliers&biw=1024&bih=635&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0CAYQ_AUoAWoVChMI58CMw_icyQIVxDgaCh3sWg_O#tbn=isch&q=Saint+Germain+des+Bois+Cher&imgsrc=F1X07_3mdTNqbM%3A [data de consulta, 19/11/2015].

¹⁸ Carta de l'arxiu familiar de Carme Juanpere Musté, néta del Miquel Musté.

El 14 d'abril del mateix any torna a escriure a la Carme, l'esposa, tot interessant-se pel seu germà Francesc, el qual es troba a França, però no sap on para. Insisteix en el tema del vestit¹⁹:

Del vestido ya me dirás lo que te ha dicho els sastre porque, ya verás, me gusta mucho el vestir a la moda catalana y, teniéndolo aquí no lo tengo que comprar porque aquí lo menos me costaría 600 francos.

Com en d'altres cartes, continua recordant els amics, alguns d'ells protagonistes d'aquest exili, per exemple, menciona el pare de l'Agustí Jorba, el Pasqual Paulo, però també fa referència a un encarregat de l'empresa Muntaner i Font, L'Angunells, i al seu propietari, en Muntaner Font.

En aquest text, ens mostra la seva esperança del retrobament familiar²⁰:

I *después* de tot, espero que quan la gran França, l'hospitalària França, hagi guanyat la guerra, jo em penso que ja viurem junts. Espero jo, com els francesos, que guanyi França perquè serà la nostra sort. Així que hem d'esperar que guanyi.

Sabem que el 21 d'abril de 1940 es trobava treballant a Pisseville- Bourges, al Departament de Cher. Està neguitós perquè no sap res del seu germà, potser està internat en un camp. Fa referència al seu amic, Agustí Jorba, el qual ha tingut la sort de sortir del camp on era i ha trobat feina de pagès en un domicili d'uns espanyols que fa 25 anys que viuen a França. Comenta que l'Assumpció Llordella, l'esposa de l'Agustí ja parlava francès correctament. Allí escolta Ràdio Llibertat, però ha perdut l'esperança de retornar a casa²¹ :

Moltes són les ganas que tinc de veure la meva filla Rosita, com la Paquita, com tots vosaltres. Ja em direu si serà gaire aviat, jo em sembla que encara trigaré. Tot vindrà en el seu temps i les coses canviaran i la felicitat tornarà i llavors diré que ha arribat la felicitat tan estimada(...).

En una carta del 6 de maig de 1940, fa evident la censura que patien els exiliats i familiars seus. Així, després d'escriure diverses vegades, descobreix, gràcies a un amic, en Soteras, que la seva filla li havia comunicat que estava amoïnada perquè no sabia res d'ell. I comenta²²:

Mucho me extraña este pájaro, que me hace desaparecer la correspondencia. Si esta carta tampoco llega a su destino me verá obligado a escribir una carta al embajador de España en París para que ponga fin a estos desmanes.

En una carta del dia 13 de maig ens fa referència a l'ocle Victoriano, del qual no en sap res ningú des del dia 6 de febrer, dia en què va ser *distribuït* a un camp per a fer de pagès.

---

¹⁹ Carta de l'arxiu familiar de Carme Juanpere Musté, néta del Miquel Musté.

²⁰ Carta de l'arxiu familiar de Carme Juanpere Musté, néta del Miquel Musté.

²¹ Carta de l'arxiu familiar de Carme Juanpere Musté, néta del Miquel Musté.

²² Carta de l'arxiu familiar de Carme Juanpere Musté, néta del Miquel Musté.

En aquest moment el Miquel treballa de vaquer i guanya 10 francs " i la vida". Continua sense saber res del seu oncle Victoriano. Ja feia quasi un any que no rebia notícies de la família²³ probablement a causa de la censura. En aquest moment treballa a la mateixa casa i té un capital de 1200 francs que ha estalviat. Ajuda a la seva germana i s'enyora moltíssim, especialment de les seves filles.

Ens explica que, si no hagués estat per les moltes dificultats que això suposava, avui estaria a Mèxic, ell i tots els espanyols exiliats.

El 29 de juliol de 1941, escriu al seu cunyat i li manifesta que fa molt temps que no rep cap escrit de la dona i filles. Probablement és un altre cas de la censura. El 17 d'agost es repeteix la mateixa situació. Se'l veu molt preocupat. En la carta que envia al seu cunyat li comunica que intentarà enviar 500 francs a la seva família d'Esparreguera ja que no sap en quina situació es troba, i especialment no sap res de la seva filla petita: "et demano que si pots cercar la manera d'enviar-me la fotografia de la meva filla petita, Rosa, a qui jo envio petons."

Com hem dit al començament, en Miquel Musté morí a Bourges, el febrer de 1942. Així ens ho expliquen la seva germana, Teresa, i el seu cunyat Antoni, en una carta del dia 1 de maig de 1942, que envien des de Montignac, on residien, a la família. En aquesta escrit, comuniquen a la família la dificultat de contactar amb el germà, Francesc Musté, que també estava exiliat a França:

El sufrimiento moral que uno lleva consigo al estar lejos de los suyos, los sufrimientos pasados durante el periodo de los campos de concentración, algo quizás de exceso de trabajo y los cuidados alimentarios nunca son como entre la familia (...) Cuando el golpe da en la parte más débil llega lo que uno no querría (...)

En Francesc, que vivia a 600 km de Bourges, on vivia el Miquel, es va traslladar aquí immediatament quan va rebre el telegrama comunicant la mort del seu germà Miquel d'un atac de cor. Llavors, escriu una carta a l'Antoni i la Teresa (la seva germana) on hi podem llegir el següent epitafi:²⁴:

Descansa aquí hermano. Eres una víctima de esta peregrinación por el mundo.
Tu muerte será recordada.

---

²³ Carta del 28-2- 1941, de l'arxiu familiar de Carme Juanpere Musté, néta del Miquel Musté.

²⁴ La carta, que és del 18 de febrer de l'any 1942, està referenciada a la carta de l'1 de maig de 1942, que és on l'Antonio i la Teresa comuniquen la mort del Miquel a la seva família d'Esparreguera.

També va escriure: yo he recibido la impresión de que mi hermano sufría una nostalgia, la qual después de mucho tiempo le ha tocado el corazón.

Totes aquestes cartes ens mostren el patiment de les persones exiliades i de les famílies, el no poder contactar amb elles i el fet de no saber-ne gaire cosa, augmentava l'amargor.

Després de la mort del seu germà Miquel, en Francesc²⁵ restà a França. Ell també fou un activista obrer, l'any 1934 formava part del grup de Sometent; també és un dels sota-signants del manifest publicat el 17 de desembre de 1936 i dirigit al poble treballador d'Esparreguera, arran de l'escissió de la CNT, on apareix com un dels fundadors de la UGT al poble.

REGISTRE

D'armes curtes i llargues presentades per particulars
i individus del Sometent, el 7 d'octubre 1934.

Propietari	Direcció	Tipus	Calibre	Quantitat	Observacions
Francisco Carrado	Can Sedó	Escopetes	7'65	2	Escopetes de caça sense marca, usades.
Trobedes al Telègraf					
Antoni Udina Vilaseca	A. Sedó	Remington	.44 A.U.	53	bales en dues carteretes, una capsa i dos paquets.
Joan Abelló Giné	Madoç	Remington	caça	16	Cap bala.
Antoni Udina	A. Sedó	Smith	7'65	24	bales.
Sebastià Castells Sugh	id.	87-I°	La Fluxé	cal 16	Cap cartutxo. Senyal Una ratllada al canó.
Juan Garrido Haro	A. Clavé	Motxa	cal. 12	caça n° 1371	Cap cart
Joan Riba Arnau	F. Marimón	7-2°	Remington	cal 42	11 b les.
id. id.	id	Star	cal 7'65	n° 169176	2 carregadors
Asenci Garcia Frances.	Sta. Eulàlia, 4	Carabina	2213	10 bales	i un carregador buit.
Francesc Musté Sentís.	S. Jaume, 11.	Remington	Vinchester	cal .44	
Joan Bosch Ferré	S. Antoni, 14	Star	cal 9.	n 168623	38 bales i dos carregadors buits.
Josep Petit Bros.	Hortes, 35.	Detective	n° B.3410	C.N.	6a bales.
Ignaci Jorba Murà.	id.	motxa	cal 16-65	n° P.12246	Cap.
Joan Soteras Soteras.	Madoç	4.	pistola	Star cal. 7'65	e/n.
Alfredo Garcia Andreu.	L. Miró	21	Carabina	Paz cal. 9'--	n° 10797 4
Martí Descarrega Garcia	id.	21	id.	Júpiter "	9'-- n° 908
Josep Casajouans Comelles-Fdo. Puig	59	Pistola	Star "	7'65 n° 168881-13	
Joan Sallasteros Santos - Bruch	37	id.	Star "	7'65 n° 168722-33	
Francesc Jorba Figueres	A. Sedó	20-2°	sense marca	- Escopeta de caça (capsa	
Ramón Margalef Aguiló	S. Antoni	20	sense marca	- id. id. (velle	
Salvador Julià Torres	Francesc Macià	sense marca	- id. id. (velle		
Joan Solé	L. Miró	11	sense marca	- id. id. (velle	
Marià Parent	Antoni Sedó	44	Star	cal 7'65	
Pere Sanmartí	Madoç	25	Star	cal 7'65	

²⁵ Nascut a EL Lloar (Tarragona) l'any 1895 i treballador de Can Sedó.

Sovint, la literatura serà una de les vies per alleujar l'enyorança. El Miquel té diversos escrits que va fer sobre una oreneta que cerca la llibertat i que va creant en algunes cartes que envia a la família. En la que ell defineix com la tercera etapa de la narració "una vegada era una oreneta" acaba amb aquestes línies:

I aquestes cinc o sis orenetes que descansen a Anglaterra, l'antiga Albión, mare de la llibertat, pensa que un dia molt poc llunyà faran el viatge cap a Espanya i s'apoderaran dels seus nius.

La nostra informant

La Carme Juanpere Musté és nascuda a Esparreguera, filla de Rosa Musté i Jornet i de Jaume Juanpere Rosselló i néta del Miquel Musté. Casada amb Leandre Calsina, té dues filles, la Gemma i la Laia. La Carme descobreix la història del seu avi a través de la correspondència mantinguda des de l'exili, entre el seu avi i la seva família i que li va cedir la seva mare al cap dels anys. Les cartes han estat transcrits, en la major part dels casos, pel Leandre Calsina ja que presentaven certa dificultat de lectura i s'estaven deteriorant. Gràcies a això hem pogut accedir a una informació que ens ha resultat molt interessant per poder conèixer a Miquel Musté. En total hi ha 14 cartes que s'inicien el 27 de gener de 1939 al Camp du Pigné, a França, i finalitzen a Montignac l'any 1942, aquesta última carta era de la seva germana on comunica a la família la mort del pare.

Altres documents que ens han cedit, han estat la fotografia de l'avi, el registre de defunció i els papers de tràmit que van haver de realitzar arran de la seva mort.